

בעזה"ש"ת

לקט ספרי קודש

לימי ניסן

עכ"פ דער חודש ניסן, די טעג, איבערהויפט ביז פסח אין דער זייט, אין די צוועלף טאג, און דערנאכדעם דער זמן פון י"ג דער שחיטת הפסח די הקרבת הפסח, דעס גרויסקייט פון די טעג איז דאך עד אין שיעור ועד אין ערך, דער בוכ"ע זאל האלפן מ'זאל די זכיה האבן, ער זאגט דאך עפעס ס'שטייט אין חסד לאברהם (לר"א אזולאי מעין ב' נהר נ"ז) אז מ'נעמט ארויס יעדן פון די שערי טומאה נעמט מען ארויס יעדן טאג עפעס, ער זאגט ס'איז די גאנצע צייט פון פורים ביז פסח, ביז פסח ביי די נאכט איז יעדער פריי פון די שערי טומאה, און מ'קען זיך דעמאלס אנכאפן אין יודישקייט. (חידושי"ת פי' החדש תש"ב)

עון המעשה שהשבת הוא צחי' מלכות פה כדלעיל ועקימת שפתינו הוי מעשה שמה שאומר שירות ותשבחות בשבת דכו"ר הוא מכפר לנו עון המעשה ובשבת השני שהוא שבת הגדול מסטרא דצינה עולם המחשבה על ידי' תקנו מה שפגמו במחשבה ועי"ז נתיחדת הה' תחאה צה' עלאה וכו' לגאולה מסטרא דה' עלאה שהוא עלמא דחירות.

והנה בניסן נגאלו ובניסן עתידין לגאול וכמו שאז ילאו ממנרים ע"י ששבו בתשובה ושתקנו מה שפגמו באותן השני שבתות שמר"ח ניסן ואילך כן לעתיד ג"כ זמן תשובה לכל הוא לתקן פגם העונות ע"י אותן השבתות והו' שאמרו ז"ל שאלמלא שמרו ישראל שני שבתות מיד נגאלין שרומנו כנ"ל שע"י השני שבתות יכולין לתקן המעשה והמחשבה וליחד הה' תחאה צה' עלאה ולהמשיך הגאולה מעלמא דחירות.

וע"ב דוקא נקט רש"י צלשונו ששאלין ודורשין קודם לפסח שתי שבתות מפני שיעקר תלוי לשו' בתשובה שלימה באותן השני שבתות כדי לתקן פגם העונות במחשבה ובמעשה כדי שיזכו לגאולה השלימה כמו שזכו אבותינו אז וע"כ מתחילין לקרות לעולם פרשת תורת כהנים קודם הפסח והסי' פקדו ופסחו מפני שהקרבתו מכפרין על המחשבה ועל המעשה כמאמר חכמינו ז"ל שהעולה מכפרת על הרהור הל' וקריאת הפרשה הוא במקום קרבן כאמור ונשלמה פרים שפתינו וכו' רומנו על עבודה זרה כמו שדרשו חכמינו ז"ל מפסוק כי הואיל הלך אחרי לו שיעקר מה שהרהור גם כן צריך כפרה הוא עבודה זרה, ופ' מלורע שקורין קודם הפסח במעשרת הוא ג"כ מטעם זה שיעקר טהרת המלורע היתה שע"י ששבו בתשובה שלימה ותיקן פגם העונות שהנגעים באים עצורם עי"ז נטהר מלורעו וגאולת ישראל ג"כ תלוי' בתשובה שאם ישראל עושים תשובה מיד נגאלין ובכן מקיימת פרשת ויקרא צביבת לאשמה צה' שהוא נוטריקון לא-ל אשר שבת מכל המעשים ציוס השביעי שכמו

בגבו' פסחים שואלין ודורשין צהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום רבן שמעון בן גמליאל אומר שתי שבתות ואמרינן שם בטעמא דרש"י שהרי משה עומד צר"ח ומוהיר להם על הפסח שנאמר החדש הזה כו' יש לדקדק אמאי נקט לשון שתי שבתות לא י"ד יום כדקאמר ת"ק ל' יום או שני שבועות גם אמרו חז"ל שאלמלא שמרו ישראל שני שבתות מיד היו נגאלין והו' צריך ציבור גם יש לשום לב על מה שלעולם מתחילין ספר ויקרא קודם לפסח והקדמונים נתנו סי' פקדו ופסחו סגרו ופסחו פי' שלעולם קורין קודם לפסח או פי' לו בשנה פשוטה או מלורע במעשרת וכל זה טעמא צעי, וגם שמעתי מהרה"ק רבינו מנחם מענדל זלוק"ל מרימאנוב שהמנהג הי' מקדם כשסיים הקורא לקרות פרשת ויקרא שמקיימת לאשמה צה' היו הקהל עונין אחריו לא-ל אשר שבת מכל המעשים ציוס השביעי שהוא ר"ח לאשמה צה' ז"ה, וזה צריך למודעי מה ענין רמז זה צקיום פרשת ויקרא, ונראה לומר בכל זה כי הנה אמרו חז"ל ע"פ משכו וקחו לכם לאן משכו ידיכם מן העבודה זרה שישראל צהיותם צמנרים היו עוע"ז וכמו שהזהיר להם הנביא ג"כ איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מנרים אל תטמאו וכשהגיע עת גאולתם הזהירם השי"ת שישו' בתשובה על עון ע"ז שצידם ועי"ז יגאלו וידוע מאמר חז"ל שכל עצירות אין המחשבה מטרפת להמעשה חוץ מעבודה זרה נמצא שהיו ישראל צריכין לשו' ולתקן את אשר עוותו במחשבה ובמעשה והעיקר תיקון לעון ע"ז הוא שמירת שבת כהלכתו כמו שאמרו חז"ל כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו.

והנה השבת נקראת שבת מלכתא שהוא צחי' מדת מלכות ולכן בשבת מלכה לומר שירות ותשבחות יותר מכל ימי השבוע מפני שהמלכות נקראת פה כידוע ושבת הגדול הוא מסטרא דצינה יוצל הגדול כידוע וע"כ הזהירם משה פי' משכו וקחו לכם וכו' מר"ח ואילך כדי שיתקנו באותן השני שבתות שיש להם עדיין קודם פסח עון ע"ז שצידם שהתיקון לע"ז הוא שבת כדלעיל ובשבת ראשון תקנו

שהקרצנות מכפרין כן שמירת שבת ג"כ מכפרת שכל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו על כל עונותיו, וכשזוכה לשומר שבת כהלכתו זוכה לגאולה העתידה כמו שאמרו ז"ל אלמלא שמרו ישראל שני שבתות מיד נגאלין.

(מאור ושמש פי' החודש)

החודש הזה לכם לכ"ס הוא אותיות מלך לרמוז שהחודש ניסן הוא מלך וראש לכל החדשים ויש ליתן טעם כי י"ב צירופי הוי"ה הן ועל כל חודש מאיר נילוץ צירוף הוי"ה ועל חודש ניסן מאיר שם הוי"ה כפשוטו הוי"ה וכשמתחלף לצירופים הוא מורה על קצת מניעות רחמים גמורים משא"כ שם הוי"ה ציור וכסדר אז הוא מורה על רחמים גמורים ובשזיל כן הנשמות הקדושות מתפללות בחודש ניסן על החיים כדי שהשם הוי"ה יהיה מאיר על ישראל בהשקפה של רחמים. וכו', אכן בחודש ניסן צעבור היות שם יהו"ה מאיר בחודש ניסן צרחמים גמורים לכן אסור בניסן להתענות ולומר זו תחינות ולכן אין המנהג בניסן לילך על בית החיים להתפלל על הקצרים ולומר תחנונים כמו צשאר ימים כדי שיהיה החודש ניסן כולו קודש.

(קב הישר פרק פ"ח)

גיבון, שמו נודע צשערים הוא צכתובים צמגילת אסתר, ופירושו נודע, נקרא ניסן חודש של ניסים נגלים מוגזיהם למעלה מן הטבע והשכל, חודש אשר הוא מוכן לניסים מששת ימי צראשית ליל שמורים הוא לה' להוציאם מרץ וכו' הוא הלילה הזה לי"י שמורים לכל בני ישראל לגאלנו בגאולה העתידה צמהרה צימינו.

(בני"י חודש ניסן, מאמר א')

באחד בניסן ר"ה למלכים, ר"ל שתמליכו את הקדוש צרוך הוא על כל העולם, נראה הרמוז צזה שמאחד בניסן עד עשרה צו צריך לקבל עליו קדושה מאדנות מאות י' של השם אדני, ומעשרה עד ערב פסח ד' ימים צריך לקבל עליו קדושה מאות ד' של השם הקדוש אדני, ומפסח עד שצעות חמשים יום נגד אות נ' של שם הקדוש אדני, וצשצעות נתגלה הפלא עליון והוא נגד א' אל שם הקדוש אדני, וצזה ממליך עליו את הקדוש צ"ה שהוא אדון כל העולם מאחד בניסן עד שצעות.

(עבודת ישראל שבת הגדול)

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה הנה יש כפל לשון צזה הפסוק אמר שהוא ראש חדשים ואמר שנית ראשון הוא לכם וכו', אצל דרך רמוז נוכל לומר דהפסוק רומז החודש הזה לכם ראש חדשים כלומר החודש כולו הוא ראשי חדשים כי כל יום ויום הוא כראש חודש וכמו שכתב הטור סימן תכ"ט צשם מסכת סופרים דאין מתענין בניסן מפני צשאחד בניסן הוקם המשכן וי"ב נשיאים הקריצו קרצנם כו', ונלע"ד מנהג טוב לקרות צכל יום ויום פרש' הנשיא של זה היום כי כל נשיא ונשיא היה לו סודות גדולות אשר המשיכו שפע הרוחניות כל אחד לצצטו כל ימי עולם ולא לחנם כתצה המורה כל צצט וצצט ופרטה הקרבן אף על פי שכולם היו

שוות והיה מהראוי לומר צדרך קצרה וכן זה הנשיא הקריצ וכן זה הנשיא הקריצ כן אלא לכל א' היה לו סודות מיוחדות, וצזה הדרך דרך מדרש רבות לצאר טעמים לכל נשיא ונשיא טעם אחר גם דברי הרבות הם סודות מופלגות מושגות לפי שחלק לו השם מהחכמה האמיתית וצקריאת הפרשה הוא מעורר קדושת היום וכאשר נהגו הספרדיים לומר צכל זמן וזמן מזמורים מעניינים של יום ומלאחי כתוב צכתצי הקודש דהאר"י ז"ל וכן מצינו הים נקרא לי"ב קרעים כמ"ש לגורר ים סוף לגורים לכל צצט וצצט צפני עצמו.

(שלי"ה מס' פסחים)

בשביל שצחודש ניסן הצפרים מתחילין לצפנף כן צגן עדן הנשמות מתלצשים צדמות צפרים צחודש ניסן וצכל צקר וצקר הם מצפנפים כצפרים, והאי צפנפא צצחא דקצ"ה הוא ולותא על חיי בני נשא צגין דאלין יומין ישראל כלהו מתעסקין צצמות ועצדין פקודין דמארי עלמא.

(קב הישר פרק צ"א)

חינוך המשכן היה צראש חודש ניסן החנוך מצית ראשון הי' צתשרי החינוך מצית שני הי' צכסליו כל אחד לפי צחינתו, הניסים שהי' אז צשעת המשכן הי' סמוך לניסן לכך הי' צו החינוך וצצית שני שהי' הנס צשמונאי צכסליו ולכך הי' החינוך צכסליו והחנוך של צית ראשון הי' צתשרי הכלל המשכן הי' מה שהגוף משיג שיש צורא עולם צ"ה וצית המקדש הוא מה שהנשמה משיג שיש צורא עולם והו שהנשמה משיג שיש צורא עולם הוא צתשרי מחמת מחילת העונות אז הנשמה משגת הצורא עולם וצניסן הגוף משיג שיש צורא עולם כי ע"י ניסים ונפלאות הגוף הוא משיג ולכך נקראת צית המקדש צית עולמים כי הנשמה הוא קיום והגוף אינו קיום וזה הרמוז מה שאמר חכמינו ז"ל מנין למקדש שנקרא משכן ומשכן נקרא מקדש כי צאמת זה שהגוף נהנה הוא גם כן מה שהנשמה נהנית כי ע"י קיום הגוף הוא קיום הנשמה צזה העולם לעבוד את הצורא צ"ה וצ"ש ומה שהנשמה עושת שצובדת את הצורא צרוך הוא הוא גם כן נחת להגוף וזה משכן שהוא המרומו על הגוף נקרא מקדש ומקדש נקרא משכן ודו"ק.

(קדושת לוי לחנוכה)

הבלל הוא דכל קדושה שנתהוו' צעולם צומן מהזמנים, צצא הזמן ההוא צכל שנה מתחדשת הקדושה ההוא והן הן מועדי ה' הנתונים לנו לשמחה וקדושה כי צזמנים הללו מתחדשת ותופיע הקדושה שהיתה מקדם צפסח גאולה צשצעות אור תורה וכן כולן, והנה צפסח הי' הגאולה ועיקר הגאולה היא פדות נפשנו מכור הצרול הטומאה שהיו משוקעין בהם ועלו לקדושה נפלאה לזה צכל פסח וצכל חודש ניסן העת המוצחר הוא לקנות הקדושה שהזמן הוא עליית קדושה וזהו חדש והצא קרבן קירוב הלצ לה' מתרומ' חדשה הצצהה חדשה דהתעלות צקדושה יתירה וכו', לזה העת המוצחר להרים העם קדוש צחודש ניסן וצפסח וצפרט צימי הצפירה שאח"כ המציאים טהרה וקדושה רצה, והנה יסד צפייט צראש כל מועדות נשאת פסח, והפשוט ע"ד שצו פתח הכתוב תחלה אף הכוונה כי

התחלת העבדות נרצח להיות צפסח כי אז הזמן ללכת מהטומאה אל הקודש פנימי ואח"כ מניינא לכימותא ועל יסוד קדושת הפסח בנויים כל קדושת המועדים שאח"כ.

(נועם מגדים משפטים)

בזהראוי לכל אחד ואחד את עצמו לפי כמו בל' יום אלו קודם הפסח בכל התאמנות לעבודתו ית' וללכת כל אחד ואחד ממנרים וכו', וע"י הכנה זו ליציאת מנרים, נוכל לזכות לטהר המדות במ"ט ימי הספירה.

(עבודת ישראל פי' פרה)

הבלל העולה כי בחודש ניסן נרצח לנו להתעורר כמו בחודש תשרי ועל כן כתיב משכו וקחו לכם לאן וגו' ודרשו רבותינו ז"ל משכו ידיכם מעבודת כוכבים ומשאר מדות הרעות שהן דומין לעבודת כוכבים והו' מדת הגאווה וגסות רוח והמעלים עיניו מהנדקה ולשון שקר העצירות כאילו הן נחשבים כאילו עובד עכו"ם על כן כל אחד יודע מרת נפשו ומדותיו הרעים להסיר המכשול מעליו קודם יצאת חג הפסח וכבר אמרו רבותינו ז"ל שצריך כל אדם לטהר עצמו ברגל צטהרת הגוף וצטהרת הנשמה וזכות זה נזכה לטהרה ולציאת משיחנו ואליהו הנביא אמן.

(קב הישר פרק פ"ח)

החודש הזה לכם, כי בראש חודש ניסן ראש השנה לנמחים שהיא צבחינת מלכות, וזה החודש הזה "לכם" אותיות מלך דבחודש ניסן נתחדש מדת מלכות ית' בעולם ונרצח האדם לחדש רוחו בקרב ויקבל עליו עול מלכות שמים מחדש, וכמו שמתדשין כל הכלים בליצון ובהגעלה שכלים שתשמישן באש מלננין אותם באש, ושתשמישן בצונן מטבילין במים, כמו"כ האדם שהיה דעתו בכל ימי השנה להצטער עצמו באשיות יצרו רח"ל נרצח לשו' בתשובה קודם פסח וילבן עצמו באש היינו שידצר דיבורי תורה ותפלה באשיות והתלהבות בצחינת ודצרות קדשן בלהבות אש, שבאש שמדצר דברי קודש מתלהב לצו בקרבן ציקוד אש בדציקות השי"ת וזכה ילבן ויזכך עצמו מכל אשיות זרות שמנד היצה"ר, וכלי שתשמישו בצונן, היא האדם שהי' דרכו בכל ימי השנה לשמש בצונן צבחינת קרירות בעבודת השי"ת, נרצח קודם פסח טבילה במים היא הטהרה במי מקוה כמו שמגררין הכתלים שלא ימלא שום משהו חמץ, כמו"כ נרצח האדם לגרר ולשצר היטב גופו וחומריו ולזכך אותו מכל התאוות הגשמיות והחומריות.

(מגן אברהם פקודי - טריסק)

ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה, פי' תשרי נקרא זאת ע"ד צואת יבוא אהרן אל הקודש, וניסן נקרא זה ע"ד החודש הזה לכם, ומרמזו הכ' שאותו עבודה שצריך לעבוד בתשרי יעבוד בניסן אותו עבודה עצמה.

(בוצינא דנהורא)

שואלין ודורשין בהלכות הפסח שלשים יום קודם הפסח (פסחים ו'). להצין מה זה שואלין ודורשין בכפילא וכמוצא קושיא זו

צפוסקים ועי"ש, עפ"י מאמר רבינו הקדוש מווארקי זללה"ה זי"ע, פי' הפיוט החודש אשר ישועות צו מקיפות מלשון החנוני מקיף, שהקצ"ה צרוב רחמיו וחסדיו שואל ומלוה בחודש הזה הישועות על סמך הזכות שיזכו אח"כ, ומראשית כזאת הודיע אז במנרים בהוציאת את העם ממנרים מעבדון את האלקי' על ההר הזה, וכדרשת חז"ל באיזה זכות זוכה קבלת התורה שיקבלו אח"כ, ודבר זכות הזה מתעורר בכל שנה בחודש ניסן, שהקצ"ה פועל ישועות על סמך הזכות שנהי' אח"כ זכאים עכלה"ק.

ואיך ומה נזכה להלוואה הזאת, כאשר אנחנו נותנים לצ' לחשוב צנשמותינו נקודה הפנימיות עד כמה הושפל כבודה ר"ל, וכאשר מצטיין אנחנו כי אין לנו מנד מעשינו כלל, ואיככה נוכל לפתוח פה ולשון בליל התקדש חג הבעל"ט, ואנחנו דורשים בכל לב לספר ציציאת מנרים ולהרגיש ג"כ אור קדושת החג הקדוש הזה ראש כל המועדים, אז הקדוש צ"ה שואל לנו בדרך שאלה הישועה לזכות לעזר אלקי' לתשובה שלימה, וכמוצא צספר חסד לאצרהס (מאזולאי) דשלשים יום קודם הפסח מעצירין מכל רשעי ישראל עד שבאים לליל התקדש חג בלב טהור וצלי חטאים, וזה הוא ההקפה והשאלה. וזה הוא אומרם ז"ל שואלין היינו השאלה אלל השי"ת אבל בתנאי כאשר אנחנו דורשים ומצקשים ההכנה היא צבמת ובלב תמים וכו' ויה"ר שנוכה להכלל צכ"י ולהרגיש אור קדושת החג הקדוש הבעל"ט מתוך ישוב הדעת וישועת ישראל.

(ישמח ישראל פי' החודש)

את חג המנוט תשמור וגו', הנה כבר אמרנו דלהרגיש קדושת החג נרצח הכנה רבה ציותר צזמן חירותינו שאז הזמן ללכת לחירות עולם מהשיעבוד של היצה"ר, ולעומת זה מסתמא גם היצה"ר מתגבר בדרך שנים שמתעצמים, וכשאחד נכון להתגבר גם זה שכנגדו מתכוין בעז ותעצומות יותר, ולכן כתב התורה את חג המנוט תשמור היינו שתשמור עצמך מאוד ומפרש קרא מועד חודש האצבי כי אז הזמן מועד לחודש האצבי היינו כמו שאז הזמן הביכור שהתצואה תוציא זרועיה כמו"כ הזמן שהאדם יוכל לעשות פרי תצואה ומפרש כי צו יצאת ממנרים, וא"כ נתחדש אור הזה צמועדו בכל שנה, אבל אי אפשר להרגיש זה בלא הכנה, והיינו ולא יראה פני ריקס, על כן אני מזהירך ואת חג המנוט תשמור, והשי"ת יזכינו להרגיש אור קדושת ימי פסח זמן חירותינו הבעל"ט ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים ויגיע דמם על קיר מזבח חדש צציון יוכן צימינו וצקרוצ אכיה"ר.

(ערוגת הבושם משפטים)

ביום טוב של פסח נרצח לזוהר מאוד ממהו חמץ ויין כשר. (תהלים בן ביתי בהקדמה כלל כ"א)

בי שמירת שבת מטהרת את האדם מכל התאוות והטומאות וצפרט צצצמות האלו שקודם פסח, ע"י שמירת שבת ממשין האדם עליו רוח טהרה שהי' נשמר ממהו חמץ צצפסח.

(מגן אברהם פקודי - טריסק)

הגדה נודעו דברי מרן האר"ל שמי שנוהר ממשוהו חמץ אין חטא בא על ידו שמקורו צוהר הקדוש פ' תל"א רפ"ב ע"ב צבע"מ מאן דנטיר לון מחמץ ושאר גופי נטיר מינה"ר לתתא ונשמחא לעילא ואיתמר זי לא יגורך רע בגין דהא אתעביד גופי קודש ונשמתי קודש קדשים ואיתמר צינה"ר וכל זר לא יאכל קודש והזר הקרב יומת עכ"ל. וקיים צוה רבינו מנחם שאל אצ"ק ויגדך זקנך ויאמרו לך כי כן השיבו מן שמיא לזקינו רבינו הקדוש ר' יעקב ממרוש ז"ל מצעלי החוספות, מנחם חמץ הרי היא מנחה ראשונה שנטפו בה ישראל כולם וקבלוה עליהם באהבה וצריעות והחמיירו בכללי ופרטי הלל תראה שהחמיר בה הכתוב צל יראה ובל ימנע משא"כ בשארי איסורים שצתורה חוץ מע"ז שכתוב בה לא תביא תועבה אל ביתך וכל המאריך בדקדוקיהם מאריכין לו ימיו ושנותיו עכ"ל התשובה לרבינו יעקב ממרוש.

(אור המאיר - פרימישלאו)

הגדה נזכר לעיל (פרק פ"ט) דצחודש זה כל ישראל עוסקים במנחות לצער חמץ והגעלה וליצון וההדחה ועירוי ודקיקות חטין צנפה והטחינה והלישה והעריכה והריקוד והאפייה והיסק התנור כל עסק נחשב למנחה מיוחדת, ועל כן ישר וכשר שלא לעשות שום מלאכה ממלאכות הנוכרים ע"י ערלים כי אם ע"י ישראלים, וזהו כן ראוי להדר אחר עשיית המנחות בחודש זה וכל הירא לדבר ה' יחשוב צעין שכלו איך לחדש חיזה דבר תורה כי גם זה נכלל בדברים קדושים של מאמר הנזכר שצחודש זה מתעסקים במנחה וספיר מתפרש הכתוב "החודש הזה לכם" לטהר נפשותיכם. וזריכין ליתן דקה ופרנסה לעניים כי צפסח נידונים על התבואה, ואיתא צוהר חדש פרשת צראשית, "צפסח נידונים על התבואה ופריך מאי קמ"ל אר"י על התבואה ממש דאמר ר"י צננה שעברה נתן להם הקב"ה תבואה כדי סיפוקא לעלמא והנה כשרואה הקב"ה שהצריות לא ילאו ידי חובתן צעשיית הדקה נגד השפע טובה שנתן להם הקב"ה בתבואה והצריות לא נתנו מעשר כהוגן ולא יהצי מינייה למסכנא כהוגן וליתמי ולאלמנה כד אחי פסח דאין הקב"ה לכל עלמא על ההוא תבואה דיהיב להו בשמתא דעברה".

ע"ב יתבונן האדם היטב בכל חודש ניסן אם ילא ידי חובתו היטב במנחה של דקה נגד ההשפעה שקיבל מהקב"ה צננה שעברה. ועל אחת כמה וכמה מוטל על ראשי עדת עם קדש להתבונן היטב על השנה שעברה ומכ"ש על שנה הבאה, צפרט לזורך חג הגדול הקדוש כמו חג הפסח שזרכי העולם הן מרובים וכל זנ"י שוים הן בחוקף הנס עני ועשיר יחדיו מחוייבים במנחות ומרור וד' כוסות ושאר לורכי יום טוב, ובגלל הדבר הזה יצרך ה' בכל מעשה ידיהם ויזכו לראות צנין ציון וירושלים אכיה"ר.

(קב הישר פרק צ"א)

לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מנחת לחם עוני, כי בחפזין ילאת מארץ מנרים למען תזכור את יום לאתך מארץ מנרים כל ימי חיך, ובגמ' פסחים דריש ל"י שמואל, לחם עוני שעונין

עליו דברים הרבה וכו'. ונל"פ צדך מוסר על פי מה דאיפסקא הילכתא צש"ע אר"ח טפח מגולה צאשה צמקום שדרכה לכסותו, אפי' היא אשתו אסור לקרות קר"ש כנגדה, וצאשה אחרת אפי' פחות מטפח הו' ערוה, ויש פוסקים דס"ל שאפי' צדיעבד אם קרא ק"ש צכה"ג צריך לחזור ולקרות, וכן צשער של אשה שדרכה לכסותו אסור לקרות כנגדה, ואפי' אשתו, וכן לכל דבר שצקדושה, ומה מאוד יכאב לב, שנמצא גם אלל אינשי דמעלי, שמהדרים בהרבה דקדוקי מנחות, ומצלים ימיהם צתורה ותפלה, וצציתו אשתו וצנותיו סמוכים על שלחנו צבגדי שחץ ופריעות ר"ל, ועי"ז כל דברי קדושה תורה ותפלה, שאומרים שם כנגד הערו' ר"ל, לא די שאינם עולים לעילא למקומם הראוי, אלל אדרבה הכל יורד להשפעת החילונים ולרשת הסט"א ח"ו, וכל דיבור ודיבור היא עזירה צפני ענמה וכו', וצפרט צליל התקדש הפסח, דמצואר צוה"ק גדול הנחת רוח שיש להצו"ת ע"י דיבורים הקדושים של סיפור ילאת מנרים, וקצ"ה כניש לכל פמליא דלי' ואמר לון זילו ושמעו ספורא דצצחא דילי דקא משתעי צני וחדאן צפורקני וכו'.

והגדה כל צני ישראל מתייגעים כ"כ צעבודה רבה והכנה יתירה לקראת חג הקדוש הזה, וצודאי כל איש הנלצב ישים אל לבו, לצל יפסיד ח"ו הדיבורים היקרים העומדים צרומו של עולם, כי כל דיבורי קדושה שאומרים נגד הערו', אינם דיבורים כלל, וענוש יענש עליו עוד ח"ו, וצודאי לא יניח את צ"צ צסום אופן ליצב אל הסדר צבגדים כאלו, שאינם צגדר צגד כלל.

בחזור לענייניו שכל צר ישראל אשר יראת ה' נוגע צלצבו, צודאי יתאמץ ויתגבר חיילים על תיקון ציתו, שהצגדים אשר יכינו לכבוד חג הקדוש, יהיו נעשים עפ"י גדרי הנציעות צלי שום חסרון ומגרעת, צאופן שיהי' ראויים לכנותו צסם מלצוש צלשון התורה, ואם ככה יצבו על הסדר, אז כל הדיבורים הקדושים הנאמרים שם, הם עולים למקומם הראוי לעשות נח"ר להצו"ת.

וע"ד המוסר אפ"ל דע"כ נקרא לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה, שע"י ההכנות למנחות מנה שמייגעים צוה זמן זמנים טובא קודם חג הפסח, וע"י גדול הזהירות דקדוקי שמירתם מחשש חיתוך כל דהו, ישים האדם אל לבו לדקדק גם צשאר מנחות, וכדרך שדרשו ז"ל כשם שאין מחמיצין את המנחות, כך אין מחמיצין את המנחות, וישתדל להכין את הצגדים כראוי וכנכון עפ"י התוה"ק, ועי"ז ירוח כל אלו הדיבורים הקדושים וכנ"ל, וז"ש שעונין עליו דברים הרבה על ידו והצן, והנה הצגדים הללו ילארו גם אחר חג הפסח, וההרגל יעשה טבע אללם, ויכניסו רוח קדושה צקרבס, צאופן שיאצבו וירלו גם להצב ללצוש רק צגדי צניעות וירוח עי"ז כל הדיבורי קדושה לעולם ועד, ולזה מסיים הכתוב למען וכו' כל ימי חיך.

(הגדה של פסח מהר"י ט"ב)

ואפ"ל עוד צאופן אחר, דהנה כל צנ"י יראים ותרדים מחשש איסור חמץ אפילו בכל שהו ומייגעין את עצמן ומנקים ומחפשיין

בחורין וסדקין לצער החמץ מציתו ורשותו, אמנם מה שמכניסין צביתם לאכול בחג הפסח שיהי' נשמר באמת ממשוה חמץ זה ענין קשה מאוד, וכמבואר בספה"ק, שפ"י דרך הטבע אין ציד האדם להשמר מזה רק לרחמי שמים עינינו נשואות לבקש ולחנן מלפניו ית' שירחם עלינו ויזכינו להשמר ממשוה חמץ, וזוהי אפ"ל קישור הפסוק דדרשתם ז"ל לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל מצות לחם עוני, ואיך יהי' לבך בטוח בעת שתראה לקיים מצות אכילת מצה לכל תכשל ח"ו במשוה חמץ ואין ציד האדם להשמר מזה בדרך הטבע כנ"ל, וע"ז דרשו לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה שהענה לזה להרבות תפלה ובקשה לשפוך שיחו לפני אבינו שבשמים וישמרינו בזה כשיעשה דשמיא, ובלתי זה אי אפשר כלל בשו"א.

ולדרבננו אפ"ל המשך סוף הפסוק להנ"ל, שדרשו לחם עוני, שעונין עליו דברים הרבה, לבקש ולהתפלל על סיעתא דשמיא להנצל ולהשמר מחשש חמץ בתוך הפסח, ומחמץ שעבר עליו הפסח אחר עבור ימי הפסח, ולזה מסיים הכתוב כי בחפזון יאכל מארץ מצרים, ולא נשלים עדיין צירור האמיתי, וע"כ למען תזכור את יום זאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, ואפי' אחר הפסח תרבה בתפלה להנצל מחשש איסורי חמץ והבן.

(הגדש"פ מהר"י ט"ב עמוד מ"ה)

הנה חכמים הגידו (ר"ה יא, א) בניסן נגאלו וניסן עתידין להגאל, ואפשר לרמוז על דרך הכלל המונה צדינו, אשר בכל מועד ומועד לערך התגלות מדותיו המאירים באמצעותם, ובהגיע יום מועד חוזר אז למציאות הראשון (ר' פ"ח שער ראש השנה פ"א), ולכן נקרא חג, כמו ובמחוגה יתארהו (ישעיה מד, יג), משמעו לשון נקודת הקו, ובכל שנה כאשר בא לחג הזה חוזר למציאות הראשון, ובשזועות אנו אומרים זמן מתן תורתנו שחוזר למציאות הראשון נתינת התורה במעמד הקדוש, וגם עדיין לא נפסק, וקול השופר הולך וחזק עד ציאת הגואל, כאשר יתבאר אם ירצה ה' בדרוש שזועות (להלן ח"ב יט, ג), וכן בראש השנה חוזר גם כן למציאות הראשון לצריאת העולם, ובאמת יש פלוגתא בגמרא (ר"ה ג, ב יא, א) אם בניסן נברא העולם או בתשרי, ואיתא בספרים (פרע"ח שער השופר פ"ה וראה תוד"ה כמאן ר"ה כו, א) איך יחלוקו במציאות, והתירוץ אלו ואלו דברי אלהים חיים, ובניסן היה צדוד הלידה, וכמאמר הכתוב (יחזקאל טו, ו) ואעבור עליך ואראך מתצוססת צדמיק, רומז לדם הלידה כנודע, ובתשרי צסוד העבור, ולכן אנו אומרים היום הרת עולם, כי אז זמן הריון כנודע מספרים (פרע"ח סט), ועיין בדרוש ראש השנה (להלן ח"ב רלט, ג) שם הרחצנו ציבור ענין הפלוגתא, על כל פנים אלו ואלו דברי אלהים חיים, ובניסן נברא העולם.

ובודע (בר"ר א, ד) עיקר הצריאה ישראל עלו במחשבה להצטרות, שצפה הקב"ה תוספת התענוג שיקבל מנשמות הנדיקים וברא בשצילם העולם. ושמעתי מהמגיד זללה"ה שציאר מה שאנו אומרים בשמונה עשרה של הרגלים בגלל אבות שעשו רצונך, הכונה בגלל אבות שעשו רצונו ית' לברוא בשצילם את העולם, על שם הכתוב

(מהל"ס קד, לב) יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו, כלומר השמחה שצפה לקבל ממעשי בני"י, המה עיקר המעשים והמוצא שצברואים, זאת הגורמת שהיה כבודו יתברך לברוא העולם בשציל השמחה, וכיון שכן מהראוי להיות יחד האיש וילפת, בהגיע ימים האלו ימי ניסן ותשרי שוים בשיעוריהם להיות יראת ה' נגד פניו, ודן ידין בעצמו לערך מעשיו אם ראוי הוא לברוא בשצילו את העולם, ואיה איפוא השמחה והשעשועים שמעוה לגרום אליו יתברך בכשרון מעשיו, ולא די שאינו גורם שמחה במעשיו אליו יתברך, והלואי אל יתן ח"ו עצבות, על שם הכי' (בראשית ו, ה) וירא ה' כי רבה רעת האדם ויתעצב אל ליבו, בשגם הוא בשר (שם, ג), והולך יומם ולילה רק אחרי תאותיו הבהמיות, ומשים רוחו ומגמתו שהיה הכל נכון ומזומן לפניו ליום המועד ממאכל ומשחה וכסות, ועיקר תורת הרגל נשכת, בהאיך אנפין יקבל הארת יו"ט, אשר בכל יו"ט חוזר למציאות הראשון, וממילא עתה בחג הפסח חוזר למציאת הראשון ראשית הצריאה, אשר בניסן נברא העולם מלידה, או מהריון בתשרי, מורא יעלה על ראשו הלך ה' משמים הביט לראות היש משכיל לדרוש אלקים, כמאז כן עתה לגרום הצריאה מחדש, ולזאת יחד האדם טרם יצא עת מועד חג הפסח, לבער מפנימיות לבו חשש חמץ משהו הוא היצ"ר (וה"ק ח"ב מ, ג), ולטור ולקדש מלא קומתו להיות משכן להשראת אלקות, והארת טובו המתגלה ציו"ט כנ"ל, וזאת עיקר הביעור וצדיקות החמץ קודם לרגל והכנת כרכי מועד, לשיוכל לקבל הארת פסח שהוא זמן פתח הגאולה הנוקב והולך לגאולה האחרונה, ואסור לעשות פירוד בין הדברים פתח הגאולה אחרונה כמבואר בדרוש למעלה.

ובערתה תצין דרשת חז"ל בניסן נגאלו, המורה שתי צחינות הגאולות המבואר למעלה, יציאת מצרים עליונה ויציאת מצרים הגשמיות, גם שתי אלה בהגיע ימי ניסן חוזר למציאות הראשון, וזהו בניסן נגאלו, מורה על פתח הגאולה, בניסן עתידין להגאל, כי אנו בני ישראל עתידין תמיד בכל ניסן חוזר לפתח הגאולה, ונוקב והולך עד גאולה אחרונה, שאז יהיה גמר הגאולה.

(אור המאיר לפסח)

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם צריך ציבור כפל הלשון, גם למה ברישא כתיב קודם לכם ואח"כ ראש חדשים ובסיפא כ' קודם ראשון ואח"כ לכם. במכילתא איתא ויאמר ה' אל משה ואהרן צארכ מצרים לאמר לא אמור להם מיד, והוא דורש אותו מיתור דלאמר שהרי כ' אח"כ דברו אל כל עדת וכו' והוא פלא הלא כל המצות אמר מרע"ה לישראל מיד ולמה נטוה דוקא כאן שיאמר מיד.

ואפ"ל הענין עפ"מ"ש האצטרבאל דידוע שהמצריים עבדו לטלה שמוז שלהם הי' טלה וגם מוז ניסן הוא טלה ומקודם היו הם מקושרים בחודש ניסן אצל אח"כ כשהכניעו את מוז טלה ונטלו אותו לקרבן פסח נטלו מהם את החודש הזה, ומקודם הי' אסור לישראל לאחזו עצמם בחודש ניסן שהי' חודש שלהם משום ובחוקמיהם לא

תלכו שאסור לילך במזל אחד וצפורש אחד עם האומות העולם, ע"כ היו צריכים מקודם לטול את החודש מהם שיהי' שייך לישראל, ע"כ אע"פ שהזיווי הי' שיקחו רק בעשור לחודש מ"מ הוצרכו מיד ב"ח להתחיל כמ"ש וילכו ויעשו ופי' רש"י משקבלו עליהם לעשות מעלה עליהם כאלו עשו.

ובזה מיושב מה שכתב המכילתא שאמר מיד, שהרי הוצרכו מיד לילך ולעסוק בענייני קרבן פסח וזה הלימוד הי' נחשב כאלו שחטו מיד הקרבן פסח דלימוד הוא כמעשה דהעוסק בצורת עולה כאלו הקריב עולה, וזה ששחטו מיד מזל הטלה שלהם ופסק כחם על ידי זה הי' יכול להיות החודש של ישראל, על כן מאחר שהי' החודש הזה "לכס" ראש חדשים שהי' שייך החודש לכס על ידי זה היה ראשון הוא לכס לחדשי השנה שנעשה ראשון על כן אמר הכתוב שני פעמים שמקודם היו צריכים לעשותו שיהי' לכס על ידי הלימוד של קרבן פסח ואחר כך נעשה ראשון הוא לכס, וזה לאמור מיד אף על פי שמקחו הי' רק בעשור מכל מקום היו צריכים לעשותו מיד כדי להגביר את זה החודש למעלה ראש לטול לחלקם של ישראל.

(חידושי תשי"ג)

החודש הזה לכס ראש חדשים ראשון הוא לכס לחדשי השנה (שמות יב, 3). שידוע שהחודש ניסן הוא מיוחד לכל הגאולות, כידוע מש"ס (ר"ה יא.) ומספרים הקדושים שבחודש ניסן ישועות מקיפות (יזכר למוסף פ' החודש). והנה אפשר לומר הטעם שידוע דברי האר"י הקדוש ז"ל (ס' שער הכוונות מנין ר"ה דרוש א') שמצויים הספרי מוסר הקדושים שמשה הפלוגתות להדדי, שפליגי (ר"ה י:): ר' אליעזר ור' יהושע חד אמר בניסן נברא העולם וחד אמר בתשרי, ואמר הוא ז"ל שדברי שניהם אמת, בתשרי עלה במחשבה כזיכור והיא בחינת הריון, ובניסן היה הצריחה בפועל ממש, וזו שיסוד הפיטן בתפלת ראש השנה, היום הרת עולם כי היה אז בחינת הריון.

והנה לפי זה יש להסביר הטעם מה שניסן הוא מיוחד לכל הגאולות, כי בחודש הזה נגאלו כל מעשה בראשית ממאסריהם כל אחד לפי איכותו, כי עד שיגאלו לפועל היו כולם במאסר והוא בחינת גלות מתשרי עד ניסן, ובדאי היה השתוקקותם רב לעשות רצונו יתברך כזיכור במחשבתו הפשוט, כי הקדוש ברוך הוא שאל לכל מעשה בראשית אם רצונם להצרות ואמרו הן, וכאשר יגאלו מכל לפועל בודאי בשמחה רבה יגאלו כי נתגלה רצונו יתברך. והו' שיש לומר כונת המדרש (תורת כהנים פ' שמני ט, טו) וש"ס (ע"י מגילה י:): שאין שמחה היום צריחת שמים וארץ, כי כל הצרואים היו בשמחה שנגאלו ממסגר נפשם.

והנה לאחר שכל צריחת שמים וארץ נבראו רק בשביל ישראל שהמה נקראו ראשית, שהיה גלוי וידוע לפניו ית"ש שיקבלו התורה, וכלל הצרואים יש ענין לצורך עבודת השם ב"ה, ולאחר שכולם תלויים בישראל הק' והמה נגאלו בניסן, לכן כל הגאולות של ישראל הוא

בניסן, כי כל מעשה בראשית נקשר בקשר אמין בישראל. והאדם נברא אחר כל הנצרכים כדי שימצא הכל מוכן לפניו כידוע מחכמינו ז"ל (סנהדרין לח.), ולכן כאשר כל ההכנות מהאדם נגאלו בניסן, נכון מאוד שכל הגאולות ישראל הוא בניסן, כי הוא שורש אחד, כי הגאולות מכל הצרואים נקשר בגאולות ישראל, כי סיבת צריחתם רק מחמת בני ישראל הרי המה סיבה לבני ישראל, וכח הסיבה שייך ונקשר בהמסובב, וד"ל.

(משנה למלך)

ובל חודש ניסן הוא הכנה וטהרה לקדושת חג הפסח, וכמו שאנו אומרים הנס ימים המצורכים באים, שכל ימי החודש המה ראויים לצרכה מהאל המצורך. וראש חודש הוא הראש מהחודש והכל טמיר וגנוז בהמוח ובמחשבה תחילה, כי הוא מלך על כל איברי, כמאחז"ל (שבת ס"א), ולכן נקרא "ראש חודש" שכל ההתחדשות של החודש נגנוז ולפון בכתב ב"ח. ותמיד הקריאה של פרשת החודש בשבת שלפני ר"ח בלצד כשחל ר"ח ניסן בשבת עצמו, ועפי"מ"ש הזוה"ק (פרשת יתרו) כל צרכאן דלעילא ותתא ציומא שציעאה תליין, וע"י קריאת פרשת החודש בשבת הזה שהוא לעורר מרדס ישנים כהג"ל כדי להכין עצמינו בקדושה וצטהרה בכל הכוונות הראויות לליל התקדש חג כאמרו ז"ל חייב אדם לטהר עצמו ברגל נוכח לזכות להרגיש האור הגדול מקדושת היו"ט הצעל"ט.

אנו אומרים בפיוט ימים המצורכים באים, שהזה החודש מסוגל לזה, וכמו שאנו אומרים (בפיוט של מוסף) אמוץ לעורר מרדס ישנים, פירוש הפשוט הוא שמרומז לתחיית המתים בניסן, כמאחז"ל (ר"ה י"א) בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, וכמו"ש הטור או"ח (סי' מ"ז) בשם רב האי גאון, אבל אפשר שהכוונה היא עפ"י מאמר הרמב"ם ז"ל (פ"ג מהלכות תשובה ה"ד) אף על פי שתקיעת שופר גזירת הכתוב רמז יש בו כלומר עוררו ישנים משינתכם ונרדמים מתרדמתכם אותם השוכחים האמת בהבלי הזמן, ועפ"י מאמר חכמינו ז"ל (צרכות י"ז) שינה אחד מס' במיתה, והיינו אף שהחלק יעקב הוא אללם בצחי שינה, אבל עכ"ז לא מת לגמרי, וע"י שמנפחין זה יכולין לעוררו, והוא כעין תחית המתים בנפש, וז"ל דבר אור יקרת לקפות, היינו להתגלות לנו ע"י התעוררות תשובה יקרת האור הגדול מהמאיר לארץ אשר נחשך אורה ע"י העצירות ח"ו וכו'.

(ישמח ישראל)

ביום אחד בניסן יגיל וישמח האדם מאוד ומאוד כי הגיעו הימים אשר בהם חפץ ה' לגאלנו ולקדשנו במנוותיו, והן קרבן הימים אשר בהם נעשה רצונו לנחת רוח לפניו ית"ש במנוות רבות, באכילת המנה וצבל ימצא בכל גבולינו חמץ, ואכילת מרור, ושציתת יו"ט ושאר מנוות שבה החודש. ומיום אל יום יפצה ויחכה בגילה ורנן ע"ז שיצא בקרוב על ידו נחת רוח ליוצרו וצוראו ית"ש ע"י קיום מנוות מקריות ומנויות, וכל הקרב הקרב אל הזמן ההוא תגדל שמחתו.

(יסוד ושורש העבודה)

הגהה החיד"א ז"ל בשמחת הרגל (צפיקא ר"י הגליי אומר) חקר לדעת מדוע מנה ה' מנחת קידוש החודש - שהיא מנחה ראשונה שננטו זה ישראל - בעודם צמרים, בשלמא מנחת קרבן פסח הי' צורך בו אל הגאולה, אבל מנחת קידוש החודש הרי היא מנחה כמו שער תרי"ג מנחות, ולמה לא ניתן בשעת מתן תורה ככל המנחות.

ואפשר לומר על פי מה שכתב הרה"ק ר' שלמה מלוזק זלה"ה בהקדמתו לספר מגיד דבריו ליעקב של ה"ק מוה"ר דוב צער זלה"ה ששמע מרבו מהרד"ו זלה"ה, שהבעש"ט הקדוש אמר לו, שבחודש ניסן הוא יודע ומכיר כל השרי מעלה שנתמנו להנהגת העולם בשנה ההוא, ושאלו יש זכותו לשנות השרים לטובת ישראל, ושאל לו למה דוקא בחודש ניסן, והשיב לו לפי שהזמן הוא ראש השנה למלכים, לכן נעשה אז מתמנות כל המלכים והשרים עליונים המתמנים על הנהגת העולם של כל השנה, ע"כ. והוא שבכלל מה שאמרו ז"ל שבאחד בניסן הוא ראש השנה "למלכים" נכלל בו גם השרים העליונים המתמנים להנהגת העולם.

והגהה כמו כן אז בשנה ההוא שהי' צריך להיות הגאולה ויציאת מצרים ומתן תורה וכל העניינים הגדולים שנעשו אז באותה שנה שנמשכו עד הקמת המשכן בשנה השנית, אילו הי' חס ושלום התמנות שרים לא טובים היו יכולים לגרום חס ושלום עיכוב הגאולה ומניעה לכל העניינים הגדולים ההם, לכן הי' צריך משה רבינו ע"ה לדעת מראש כל המתמנים למעלה לשנה ההיא, ושהי' זכותו למשול בעליונים ולשנות כל ההתמניות לטובה, וזה הי' צריך להיות דוקא בניסן שהוא ראש השנה למלכים כנ"ל. ועל כן הי' בהכרח לעשות תחלה חודש ניסן, ולא הי' אפשר להתמתין בזה עד מתן תורה, כי אז כבר לא הי' ראש השנה למלכים עד השנה השנית, והי' בהכרח שיהי' אז מיד ראש השנה למלכים עוד לפני הגאולה ולפני מתן תורה, דלכל ההשתלשלות צמרים והגאולה וכל העניינים שעברו אז הרי הי' המקור רק אז בניסן, ולזה הי' הכרח ליתן אז למשה ואהרן הכה שהם יעשו ניסן, וע"כ בהכרח ניתן להם מנחה זו לפני יציאת מצרים עבור הגאולה, ולא הי' אפשר להתמתין בזה עד מתן תורה.

והגהה צדורות שאין אמתו הצעש"ט הקדוש, אנו מקווים דכמו שעשה הילל קביעת החדשים לדורות, והכין בזה כח על העמיד שתמיד בכל הדורות יכולין לקבוע החודש באותו כח שעשה הילל, וכן מסתמא הצעש"ט הקדוש הכין הכח על להבא, וצדורות הצאים כשקורין הפרשה הזו ומזכירין שהראשון הוא לכס לחדשי השנה, דהיינו שבחודש זה יש כח ציד הצדיקים לשנות התמנות השרים למעלה לטובת ישראל כנ"ל, אז נתעורר למעלה שבכוחם וזכותם ירחם ה' על עמו, וצדאי הם פועלים לטובתינו בעולמות מהעליונים גם עתה, ואע"פ שאין אנו מצינים ואין אמתו יודע מאומה, אבל צריך להאמין באמונה שלימה במה שאמרו לנות חכמינו ז"ל דבניסן עתידין להבא.

(חידו"ת תשכ"ג)

לתוספת צאור סדר קרבן פסח בזמן הצית, נביא בכלן מה שכתוב ב"שצט יהודה" עדות בן נכר נציב הרומיים, שהיה עד ראה צירושלים, ומאשר ומקיים כל הכתוב במשנה תורה שצבל פה על חכמינו ז"ל, עם הרחבה ותפארת דצדיקים שאינם מגופי הלכותיו. ממנו נראה הדר כבוד צית אלקינו, ונדע מה שאצדנו צחטאינו, ונתפלל בלב שלם להשם יתברך יחזיר עבודת צית מקדשו במהרה צימינו: זה לשונו.

בשבוע ראש החדש הנקרא אלס ניסן, יוצאים רבים ושלוחים במאמר המלך והשופטים, לכל סביבות ירושלים, לכל מי שיש לו מקנה לאן וצקר, ימהר להציא המקנה כדי שימלאו עולי רגלים די צחיסה וגם למאכלם, כי העם רב מאד. וכל מי שלא הי' בא לזמן הקצוב היו מחרימין כל ממונו לקדשי הצית. אז היו כל אנשי המקנה ממהרים וצאים. ובחל סמוך לירושלים, היו מעצירין המקנה בנחל כדי שירחץ וינקא מכל לכלוך. ואמרו שלזה אמר שלמה שְׁעָלוּ מִן הַבְּרָחָה (שיר השירים ד, ג), ובהגיעם להרים אשר סביב לירושלים, הי' הרצוי כ"ב, עד שלא נראה דשא, כי כולו הפך לבן מלצנינות הנמר. ובהגיע יום העשור, כי בארבעה עשרה מן החדש היו עושין אותו קרבן, היו יוצאין כולם לקנות את הזבח הנקרא אלס פסח.

ובתקנת היהודים, שכשיוצאין לעבודה זו, לא יאמר שום אדם לחבירו גש הללה, או שיאמר הניחני ואעבור, אפילו היה האחרון שלמה או דוד מלכם. ושאלתי לכהנים כי זה אינו מדרך המוסר, והשיבו כי הוא להראות שאין גבות לפני המקום בזמן הכנת עבודתו, כל שכן בעבודתו ממש, ובאותם שעות כולם שוים לטובה. ובהגיע יום ארבעה עשר לחדש, היו עולין במגדל גבוה שבמקדש קראוהו העברים לול, וכבש שלו עשוי כמין קאנפאריו שלנו, ושלשה חצוצרות של כסף צידם ותוקעים. ואחר התקיעה מכריזין ואומרים עם ה' שמעו, הגיע זמן שחיטת הפסח, לשם מי ששכן שמו בצית הגדול והקדוש הזה. וכאשר שמעו העם הקריאה היו לובשים בגדי מועד, כי מחצי היום ולמטה היה יום טוב לכל היהודים, לפי שהוא זמן הקרבן. ובפתח העזרה הגדולה היו עומדים שנים עשר ליום מבחוץ וגזרי כסף צידם, ושנים עשר מצפנים וגזרי זהב צידם. אלו שבחוץ ליישב ולהתרות צצאים שלא יזיקו זה לזה, לרוב המהירות והפחז, ושלא יכנסו בערבוביא ויבואו למחלוקת, וכבר אירע בפסח אחד שמעכו שם זקן אחד עם קרבנו, לרוב הלחץ. והעומדים צפנים היו גם ליישב היוצאים שלא ידחקו זה לזה. וכן אלו היו נועלין שערי העזרה כאשר ראו שנכנסו מה שיש בו די צפעם אחת.

ובהגיע אל מקום השחיטה, שורות שורות של כהנים היו וכפות של כסף וכפות של זהב צידם. ושורה שהתחלמה של כסף כולה של כסף, ושל זהב כולה של זהב, וכל זה להידור ותפארת. וכל אחד מן הכהנים שצראש השורה, מקבל כף אחת מדם השחיטה ונותנה לחבירו, וחבירו לחבירו, עד מקום המזבח. ושצראש המזבח היה מחזיר הכף ריקס ונותנה לחבירו, וחבירו לחבירו, עד סוף, באופן

כמדמו ממש שמא על המכנסים נחווין המספר שהוא לבוש קצר השוק, ועומדים יחפים, וצחי היד על הזרוע לצד, כדי שלא יעכז בשעת אותה עצודה, ועל ראשן כובע קטן ושלוש אמות מנפת קשור סביבו, והכהן גדול, היו לו ארבעים כרכות מנפת, כפי מה שספרו לי, והיא מנפת לבן. והתנורים שהיו זולין בהם הקרבן, היו על פתחיהם. ואמרו לי, כי הוא לפרסם האמונה, ולשמחת החג. ואחר הצליה, אוכלים בקול הלל ורנה, ונשמע קולם למרחוק. ואין שער משערי ירושלים שינעל הדלת צלילי הפסת, מפני כבוד העוזרים והשצים כי רבו. עד כאן לשון הרומיי.

ובשקרא מלך ספרד (אלפונסו הגדול) דברי האגרת הזאת, אמר כלשון הזה, היהודים ראוים לכבוד על אשר כך נמצא בהם. וכתב בעל הספר ז"ל, ואני שלמה שלחוני לקבץ לפדיון שבויי מאלגה, ושם בחצר המלך בקשו הגוים להגיש קרבן פסת, ועשו בפעל מזבח ושורות כהנים עם כלי כסף ומשוררים אומרים ההלל, ותמהו העם והמלך מאד, אמר המלך יהודים שכך ראו ונאצד מהם, טוב מותם מחייהם, עד כאן הספור ההוא, העתקתיו, אולי יראו יקחו מוסר בני עמנו, וילמדו קל וחומר להשחוק אל העצודה הקדושה מתי תשוב לציון ותחזינה עינינו, ויתאוננו על חורבן בית חמדנו, ויתפללו ויתחננו בלב שלם לאלקינו, ישיב שבותנו ויעלנו לארצנו, יצנה עירנו, ויכונו מקדשנו, ובעצודתו צמורה נשמח כולנו, אמן כן יהי רצון.

(סידור יעבי"ץ [החדש])

שכל כהן וכהן היה מקבל כף אחת מלחה ומחזיר כף אחרת ריקנית, ולא היה זה לזה עיכוב, כי היו כל כך זריזים בעצודה זו, עד שהיו הכפות נראות רעות וצאות כחצים ציד גבור. ושלשים יום מקודם היו מרגילים עצמם בעצודה זו. רואים מקום הטעות אשר אפשר, או מכשול שיסופק להם. ושני עמודים גדולים גבוהים, ועליהם שני כהנים בחזוטרות של כסף צידם, ותוקעים בהתחלת קרבן של כל כת וכת, כדי להשמיע לכהנים העומדים שם על דוכן שיאמרו ההלל בקול רנה ותודה, וצכל כלי שיר אשר להם. וכל הכלים היו מויראין שם ציום ההוא. וכן בעל הקרבן אומר ההלל. ואם עדיין לא נגמרה השמיטה, חוזרין וקורין.

אחר השמיטה היו יוצאים אל העזרות. ושם כל הכתלים סביב, משיני ברזל ומזלגות לתלות הקרבן ולהפשיט. ושם אגודות אגודות של מקלות, שכאשר לא ימצא מזלג פנוי, לוקח מקל אחד על כתפו וכתף חצרו ומפשיט, ונותן מה שראוי לתת למזבח, ויוצא והולך בשמחה וטוב לבב, כמו שהולך למלחמה ונצח. כי דופי וקלון מתמיד היה ציניהם, מי שלא קרב קרבן הפסח צמועדו. והכהנים, בשעת אותה עצודה, היו לובשים אדום, (זה צריך עיון, והוא שלא כדברי הר"ם שבפירוש כתב בחצור שהיו בגדי כהן הדיוט לבנים אמנם לא ידעתי מנין לו, אמנם בגדי כה"ג צו"כ נקראו בכל מקום בגדי לבן, והם כאותן של כהן הדיוט, עוד יש לי קצת רא"י לדבריו מדמקשי תלמודא [שליה תמיד נשחט פסחים סה:] והא מיתחוסי מאנייהו [מתלכלכין בגדיהם בדם], מפני שלא יראה דם אם יפול על הצג. והלבוש, לבוש קצר [עד] השוק, (זה נראה קצת נגד התלמוד דבעינן שיהו

נתנדב לעי"נ

האשה החשובה הרבנית חוה ב"ר מאיר ע"ה ד' לחודש ניסן

ת.נ.צ.ב.ה.